

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

2. Reliquorum discursus examen & quæstionis resolutio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94274](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94274)

d. 12. num. 1. Martinon. d. 9. Franc. Lugo lib. 1. d. 27. c. 1. Ribas tract. 4. d. 1. c. 1. Gaspar Ribadeneira d. 1. c. 2. à §. 2. Pasqualigus tract. 1. de Deo, d. 19. falso referens Molinam, qui solum satis probabilem discursum reputat: cum eo etiam nouissime censet Quiros noster de Deo tract. 4. d. 34. sect. 3. licet non omnino S. Thom. discursum probent, sed paulo aliter cum ex spiritualitate substantie deducant, Soariz maiorem illam ita vniuersaliter probat: quia substantia spiritualis perfectior non spirituali substantia est: aut quo perfectior substantia est, perfectior operationis principium est, quam non spiritualis: sed nequit esse principium perfectioris operationis, nisi sit intellectus principium. Quiros sic discursum efformat. Quia substantia spiritualis titulo excelsus excludit materialem, supraque illam est, ut patet: ergo debet habere perfectionem cognoscitiui, quod in substantiis materialibus reperitur, eminenti, & nobiliori modo, scilicet, intellectu, & spirituali. Etenim quod cognoscitiuum non est, nequit equare, nedum superare in perfectione cognoscitiuum. Probat secundo, quia spiritualis substantia est genere suo, & ordine perfectior est materiali ceteris paribus: ideoque Deus in ordine spiritualium, ac non materialium substantiarum collocatur. Sed, nisi sit cognoscitiua, non est cur perfectior ex genere, & ordine suo sit. Nam materia exclusio potest per defectum, ac non per excessum perfectionis esse, ac proinde non est cur rem in gradu perfectiori constituat, aliquidque excellentie præ materiali in illa ponat. Confirmat: quia spirituale ex eo, quod intellectuum sit præcise fundat in naturalibus genus perfectius materiali: nam reliqua prædicata, vel possunt inueniri in materiali, vel materialem non excedunt: nec apparet quid materialitas præter perfectam cognitionem, seu intellectum impediat: ergo quod est genere suo perfectius materiali est, debet esse intellectum.

3. Verum omnes isti discursus non ita plane, & placide currunt, ut in aliquot salebras apud alios non incurant. Primus ex S. Th. ut à nominatis Thomistis intelligitur, atque efformatur, ut vidimus in secunda probatione maioris. Etenim, vel loquitur de coarctatione rei materialis ad formam propriam, ac non alienam secundum esse physicum eius recipiendam, vel ad non recipiendam intentionem: si primum: id etiam spirituales substantie habent, omnes quidem quantumvis perfectæ: si secundum: cum receptio intentionalis sit, vel ipsamet obiecti, vel specierum intentionalium receptio, in primis peretur principium, atque idem per idem probatur: scilicet, esse intellectum substantiam spiritualement, quia est receptina alienarum formarum sine materia, seu intentionem, quod ipsum est intellectum esse, non autem substantiam immaterialem, quod erat probandum. Secundo. Cum bruta, nosque per materiales sensus sensibilibus species, seu formas recipimus, atque eorum materiales cognitiones efformemus, quin ea obiecta, eorumque formas physicè recipimus, sed solum cognoscitiue, & intentionem: nescio cur intentionem etiam alienarum formarum receptiue materiales substantie dicenda absolute sit. Maxime iuxta opinionem nostri Valentia, Arriaga, & Ripalda, quos refert, & sequitur noster etiam Quiros tract. 4. de vi. d. 1. sect. 5. & hic sect. 1. de possibilitate potentie materialis. Idcirco discursui huic, ut à S. Th. efformato ex tanti Doctoris autoritate potius, quam ex principis (quæ non satis nobis eius veteres discipuli, & interpretes, ut pleraque aliæ, explicare, nosque præ nostri ingenij imbecillitate non assequimur) consensimus.

CERTAMEN II.

Reliquorum discursuum examen, & questionis resolutio.

1. Nec firmior videtur aliquibus Soariz nostri discursus est perfectiori operatione necessaria ad perfectius substantie genus, quale est spiritualis substantie, con-

stituendum. Etenim aune empyreum calum perfectiori substantie est, quam sint reliqui inferiores, & tamen perfectiorum operationum principium non est: cum iuxta probabilem opinionem nullam operationem habeat, neque in inferiora, & sublimaria corpora influxum, quem dubio procul habent inferiores: secunda item qualitates, ut albedo, ceterique colores primis qualitatibus perfectiores sunt, frigore, v.g. & siccitate: & tamen ab eis causantur, quin alias causent qualitates. Ceterum, licet empyreum in sublimaria non influxat, suas tamen nobilissimas passiones producat, nobiliori quidam, quam sit inferiorum influxus, operatione: quare, ut pauciores, quam inferiores orbes, operationes habeat: aut nobiliores habebit, quod Soariz argumento satis erit. Secunda item obiectio nil coniecit. Non enim sicuti substantia, ita & accidentium perfectio, est perfectiori operatione taxanda necessario est: cum hæc genere suo non ad operationem, sed ad ornamentum substantie sint data: quare, licet nihil operentur, dum tamen magis, nobilisque eam ornent, in genere suo æstimantur perfectiora: ut in pluribus Beatorum corporum dotibus licet videre. Secundo colores perfectiorum operationum vitalium, nimirum visionum, vel per se, vel per sui vicarias species principia sunt, licet alias qualitates mortuas non efficiant.

2. Facilius quidem, & melius illud Soariz principium ad rem præsentem impugnetur. Etenim, licet deus operationem intellectualem nobilissimam est possibilibus esse, de quo statim: aut posse esse substantiam spiritualement, longe materiali nobiliorem, quæ intellectualem operationem non sit, videtur certum. Deus quippe (esto intellectus sit) aut non est vere physicum, ac sine nostre figmento intellectus principium: ergo in primis in Deo verum non est substantie eius perfectionem stare in eo, quod sit eius operationis intellectus physicum principium. Secundo inferitur inde posse dari substantiam creatam spiritualement, quæ eiusmodi intellectus principium non sit, cum infinite excellens substantia spiritualis diuina detur, quæ non sit eius operationis physicum principium: insuper non videtur aliunde implicare creaturam substantiam spiritualement, quæ intellectualem non sit: cum spiritualitatis etiam substantialis prædicatum omnino absque intellectu metaphysice saluetur, ut patet: in ea vero, vel illud principium de perfectiori operatione necessaria perfectiori substantie descendendum est, vel admittendum posse esse perfectiorem intellectus operationem: quare alterum ex principis, quibus Soariz discursus imitatur, ac proinde totus discursus eueritur.

3. Et Herize quidem citato loco admittit planè metaphysicè, ac de potentia absoluta Dei loquendo, possibilem eiusmodi substantiam spiritualement, quæ intellectualem non sit: verum demonstrari aut ex spiritualibus substantiis prædicato prædicatum intellectui in his spiritualibus substantiis, quas de facto habemus. Sed ego, ea possibilitate admissa, nescio, quo pacto, in his adhuc, quas de facto habemus, eiusmodi demonstrationi locus maneat. Neque enim potest esse demonstratio à priori, vel à posteriori, vel à pari. Non à priori: quia ea substantia spirituali possibilis admissa, substantia spiritualis prædicatum non inferre necessario intellectum, sine quo esse absolute potest: non à posteriori: tum quia substantie spiritualis prædicatum, nec est effectus potentie intellectus, nec necessario cum illa ad conuertentiam dicitur. Non à pari: nam à pari nihil adhuc probabiliter (nedum demonstrative) probatur, nisi ratio eadem à priori vel à posteriori vtrobius ostendatur, quæ hic non apparet, ut vidimus. Nec refert in prædicato substantie spiritualis, quæ de facto est, esse ad intellectum necessariam consequentiam. Iam enim non ex prædicato substantie spiritualis, sed alio quod in his speciale sit, inferetur: nec video quodnam aliud prædicatum in his sit, præter prædicatum intellectus, quod illud vniuersalius substantie spiritualis contrahat ad harum, quæ sunt de facto speciem: quodque proinde non magis quam rationale ex animali, ex prædicato suo generico spiritualis substantie inferri queat.

4. Nihil vero firmiores sunt nostri Quiros discursus: imo multa in eis non satis coherent. Probatione enim prima assumit, prædicatum substantie, spiritualis titulo, excessum supra materialem. In secunda probatione ait talem esse è genere, & ordine suo ceteris paribus: ergo

ergo cæteris non paribus potest non esse in perfectione supra materiam: inde omnia nuntant. Secundo vel prædicatum substantiæ spiritualis de se habet titulum excessus supra materiam, vel non, sed ex prædicato alio. Si primum sit erit prædicatum illud ad inferendam intellectum contra te, si id habet ex alio prædicato, ex illo quidem non est prædicato substantiæ spiritualis intellectum inferetur. Quod si (ut ipse postea assumit) nihil aliud esse potest hoc prædicatum, per quod cæteris materialibus superet substantia spiritualis per excessum, nisi prædicatum intellectui ex intellectu intellectum (idem enim per idem) male probabit, ut ipse in Thomistis reprehendit. Ad hæc, ut spiritualis substantia cæteris, ut hic ait, paribus, sit talis per excessum respectu materialium, sit est conceptus solus substantiæ spiritualis, ex quo habet impenetrabilitatem, & immaterialitatem. Deinde S. Thom. cuius rationem Quirós tuetur, non sumit spiritualitatem, seu immaterialitatem per excessum, imo nec pro stricta spiritualitate, sed pro immaterialitate, quæ in omnibus cognoscitiis etiam brutis materialibus reperitur.

5. Ex his sane constat, quam infirme ex prædicato immaterialitatis, seu spiritualitatis, substantialis etiam, prædicatum intellectui, seu scientiæ vniuersim, atque è summa spiritualitate prædicatum summe intellectui, seu scientiæ in Deo probetur: multaque in D. Thom. reuerenti, & fide opus fuisse subtilissimo nostro Molina, ut satis probabilem discursum diceret, & crederet, sicuti, & Valentia 1. part. d. 1. qu. 1. & Quirós supra: idque certum nunc est: cum discursum, ut ab aliis S. Th. intelligitur, necque effugis, ac difficultatibus patet, longè à demonstratione esse. Quin Okam, Gabriel, Bassolis, Gregorius de Arimino in 1. d. 35. & quod plures est, doctrinæ D. Thom. additiuam nostri Puente Hurtado manuscripto de scientia, & Arriaga 1. part. d. 15. sect. 1. sub sect. 1. omnino cum eueniunt, & inefficacem iudicant. Et sane, si eo modo, quo maiorem illam S. Thom. primo probabamus, eius doctrinam intelligatur, non assequor eius discursus probabilitatem. Scio Gasparem de Ribadeneyra, citato loco satis acutè interpretari S. Th. ut immaterialitatem, atque à materialitate abstractionem pro perfectione rerum, seu materialium, seu spiritualium vsurperet: atque inde pro maiori cognoscitui immaterialitate perfectiorem vim cognoscitiuam, & cognitionem, & pro summa in Deo summam rectè colligi à S. Thom. putat: atque eandem esse hanc demonstrationem cum illa, quæ à summa Dei perfectione summa Dei scientia demonstratur.

6. Sed neque huic discursui acquiesco. Primo: quia est immaterialitatis pro perfectione, & immaterialis pro perfectio vsurpatio, valde æquiuoca voce, & quæ diffculter rem nobis significet, de se apparet: cum directè, & propriè immateriale independents à materia, seu quid simile significet: perfectum autem nonnisi analogicè, & improprie per quandam nimirum analogiam satis obscuram, & diffcultem, ut videre in hoc autore est, s. 2. effectum autem vitium non leue, S. Th. si ad demonstrationem terminis in sensu improprio, & analogico vteretur, non autem in sensu proprio: maxime, cum terminus proprius ad perfectum, seu imperfectum significandum, si id significare vellet, ipsi suppeteret. Secundo: Constantè S. Thom. ex rerum immaterialitate, & earum à materia abstractione earum probat perfectionem: si autem idem immaterialitas, atque perfectio in eius phrasi significet: idem per idem vitiose probabit. Tertio demum, ut ij Recentiores auct citato s. 2. n. 28. illud, quod ait in hoc discursu S. Thom. nempe: secundum modum immaterialitatis, seu perfectionis, verum esse modum, seu mensuram cognitionis, non ita intelligendum est vniuersim, ut quicquid aliqualem habet perfectionem, aliqualem etiam habeat cognitionem: est siquidem aperte falsum: cum nihil sit, quod aliqualem non habeat perfectionem, & plura cognitionem, ac vim cognoscitiuam non habeant: sed ita, ut in his, quæ cognoscitiua sint, maior, vel minor perfectio, seu immaterialitas mensura sit maioris, vel minoris virtutis cognoscitiuæ, & cognitionis. Ex hoc autem inferitur manifestè ex immaterialitate, seu perfectione etiam maiori, & maiori, imò & summa prædicta non colligi maiorem, vel summam, imò neque vll-

lam vim cognoscitiuam, seu cognitionem: siquidem vis cognoscitiua aliunde supponenda est, ut ex perfectione rei, virtutis cognoscitiuæ, & cognitionis magnitudo taxetur: nec satis ut perfectio rei per te ad eas inferendas. Tædet in quæstione inutili plura proferre.

DISPUTATIO II.

De his, quæ diuinam scientiam verè præcedunt.

Nihil Dei physicè naturæ, seu originis prioritate tanquam effectum productum verè, & physicè absque rationis figmento eius scientiam in Deo præcedere, tam certum est, quam nihil commune in Deo diuinum, siue ab aliis Deo intrinsecè physicè distinctum esse: eiusdem quippe ad seipsum realiter realis, physicus ordo, prioritate, & posterioritas vera esse minime potest: ut ex terminis patet. Ideo de præcedentia vera, etsi non physica, potentia intellectiue diuinæ respectu diuinæ intellectiōis tanquam termini, & quasi effectus solummodo intentionalis quæritur: an ea omnia, vel aliqua saltem, quæ creatæ scientiæ in nobis præcedunt, increatam etiam antecendant cognitionem? Ea vero sunt potentia, habitus, species, seu obiectum. Ut autem, metaphysicus adhuc ordo prioritatis, & posterioritatis, physici ordinis ad instar, & imitatus, poni à nobis in re eadem rationabiliter possit, requiritur, ut rei eiusdem prædicata metaphysicè diuersa sint. Sicut enim, nonnisi irrationabiliter, & implicatoriè eiusdem realiter ad seipsum ordo prioris, & posterioris realis, & physicus admitti potest: ita eiusdem ad seipsum metaphysicè metaphysicè prioritatis, & posterioritatis ordo, nonnisi stolidè potest admitti: utriusque vero ratio est: quod in nulla linea, seu statu rerum idem ad seipsum ordinari concipiunt prius adhuc, sine implicatione potest. Scaturit vero metaphysica prædicatorum rei eiusdem constantia, & diuersitate metaphysica locus quæstioni est: an eorum alteri alterum metaphysicè præcedat? sic statuta constantia, & metaphysica diuersitate prædicatorum entis, siue substantiæ à se, cognitionis, volitionis, immensitatis in Deo locus quæstioni est: quodnam eorum alij, vel aliis metaphysicè præceat? ac proinde essentia metaphysicè loco habendum, ponendumque sit: ita, ut cætera ipsum tanquam passiones metaphysicæ, & eius attributa metaphysicè sequantur. Primo igitur examinandum hic erit, detur in Deo potentia intellectiue prædicatum à prædicato intellectiōis, huiusque intrinseca possibilitate formaliter metaphysicè diuersum? Secundo an detur in Deo vera & formalis ratio obiecti? Tertio an in ipso vera habitus intellectiualis ratio inueniatur? Quarto an vera ei ratio addit speciei intelligibilis? Hæc enim omnino sunt, quæ nostram scientiam antecedunt, ex quibus tandem quintò eorum, quæ in hac scientiæ, & intellectiualitatis linea in Deo esse comperiantur præcedentia, vel subsequentiò facile definiuntur.

QVÆSTIO I.

Detur in Deo verum potentia intellectiualis, prædicatum ab intrinseca scientiæ, siue intellectiōis diuinæ possibilitate formaliter, & metaphysicè diuersum?

INTRINSECAM rerum, seu prædicatorum possibilitatem voco non repugnantiam, seu repugnantiam in sui existentia exclusionem, quæ in